

VU Research Portal

De tenuitvoerleggingsplicht van het openbaar ministerie

Meijer, S.

published in
Nederlands Juristenblad
2015

document version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)
Meijer, S. (2015). De tenuitvoerleggingsplicht van het openbaar ministerie. *Nederlands Juristenblad*, (500), 624-625.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:
vuresearchportal.ub@vu.nl

Nederlands Juristenblad, De executieplicht van het Openbaar Ministerie

Vindplaats: NJB 2015/500

Auteur: Sonja Meijer^[2]

Bijgewerkt tot: 09-03-2015

[Download gedrukte versie \(PDF\)](#)

Samenvatting

Bart van U. wordt verdacht van de moord op oud-minister Els Borst in februari vorig jaar en op zijn zus in afgelopen januari.^[1] Beide vrouwen werden vermoord in een periode dat de verdachte vast had behoren te zitten. In deze bijdrage wordt uitgelegd waarom het Openbaar Ministerie een in een eerdere zaak tegen deze verdachte gegeven bevel gevangenneming had behoren uit te voeren en wordt het belang van de executieplicht benadrukt.

In september 2012 heeft het Hof Den Haag een gevangenisstraf van drie jaar opgelegd aan Bart van U. wegens verboden wapenbezit.^[3] Het hof legt een hogere straf op dan de rechtbank (10 maanden gevangenisstraf waarvan 4 voorwaardelijk) omdat verdachte weigerde zijn medewerking te verlenen aan een persoonlijkheidsonderzoek en begeleiding door de reclassering. Het hof is van oordeel dat de verdachte zonder adequate behandeling en begeleiding een ernstige bedreiging voor de (veiligheid van de) samenleving kan zijn en beveelt in zijn vonnis de gevangenneming. Van U. is niet bij de uitspraak aanwezig, omdat hij op dat moment voor zijn werk aan boord is van een schip. Hij tekent op een later moment cassatie aan bij de Hoge Raad.^[4]

Ondanks het bevel van de rechter tot gevangenneming besluit de advocaat-generaal dat Van U. het vervolg van zijn zaak in vrijheid mag afwachten. Volgens het Openbaar Ministerie was die beslissing ingegeven door het grote verschil tussen de straf van het hof en de eerste strafoplegging van de rechtbank in Rotterdam.

De zaak zorgde voor de nodige ophef. Het Openbaar Ministerie kondigt aan een onderzoekscommissie in te stellen die 'grondig en breed' moet onderzoeken hoe het komt dat Bart van U. steeds psychiatrische hulp wist te ontlopen hoewel hij meerdere keren in contact kwam met justitie en er grote zorgen bestonden rondom zijn psychische gesteldheid. Het is niet duidelijk of in dat onderzoek ook de vraag wordt meegenomen waarom het Openbaar Ministerie een door de rechter opgelegd bevel tot het gevangennemen van Van U. niet heeft uitgevoerd. In de uitzending van *Nieuwsuur* van 1 februari jl. reageert het Openbaar Ministerie door te zeggen dat zij de beslissing van de rechter nog niet konden uitvoeren, omdat de verdachte cassatie had ingesteld. Het instellen van cassatie staat echter niet in de weg aan de plicht van het Openbaar Ministerie om een bevel van het hof tot gevangenneming uit te voeren. Ik leg uit waarom dat zo is.

Het bevel gevangenneming dat door het hof werd gegeven is een rechterlijke uitspraak, dat wil zeggen een op de terechtzitting gegeven beslissing (artikel 138 Sv). De eis dat de beslissing 'op de terechtzitting' moet zijn gegeven moet in die zin worden uitgelegd dat de inhoud van die beslissing openbaar (bekend) behoort te worden gemaakt en dat die bekendmaking de eigenlijke beslissing vormt.^[5] 'Uitspraken' worden evenals 'beschikkingen' van een rechter (dat wil zeggen de niet op de terechtzitting gegeven beslissingen) door artikel 138 Sv aangeduid als 'rechterlijke beslissingen'. Het bevel gevangenneming is kortom een uitspraak en daarmee ook een rechterlijke beslissing. De constatering dat het bevel gevangenneming een rechterlijke beslissing is, is van belang, omdat ingevolge artikel 557 lid 1 Sv – voor zover niet anders door de wet is bepaald – beslissingen van de strafrechter niet ten uitvoer mogen worden gelegd zolang daartegen nog een gewoon rechtsmiddel openstaat. Door hoger beroep of cassatie wordt de tenuitvoerlegging van die beslissing geschorst of opgeschort (artikel 557 lid 2 Sv). De wet maakt op dit uitgangspunt evenwel een aantal uitzonderingen, onder meer voor bevelen die bij vonnis of arrest zijn verleend die dadelijk uitvoerbaar zijn (artikel 557 lid 3 Sv).

De vraag is dus of het bevel (tot gevangenneming) dat in dit geval door het hof bij arrest was verleend dadelijk uitvoerbaar was. Het bevestigende antwoord daarop vinden we in artikel 73 Sv dat bepaalt dat de bevelen tot voorlopige hechtenis (bevelen tot inbewaringstelling, gevangenhouding en gevangenneming) dadelijk uitvoerbaar zijn. De dadelijke uitvoerbaarheid impliceert dat bevelen tot voorlopige hechtenis direct uitvoerbaar zijn. De ratio hiervan is dat een verdachte deze bevelen door de instelling van een rechtsmiddel niet illusoir moet kunnen maken.^[6]

Het bevel gevangenneming van het gerechtshof was kortom dadelijk uitvoerbaar en het Openbaar Ministerie had dit bevel ook moeten uitvoeren. Daarvoor zijn twee redenen te noemen.

Ten eerste heeft het Openbaar Ministerie niet alleen de bevoegdheid, maar ook de wettelijke plicht om rechterlijke beslissingen uit te voeren.^[7] Deze zogenoemde executieplicht werd door de Hoge Raad voor bevelen ten aanzien van de voorlopige hechtenis expliciet vastgesteld in HR 24 mei 1991, *NJ* 1991/646 m.nt. ThWvV waarin hij overwoog dat in het stelsel van artikel 63-88 in samenhang met artikel 553 Sv ligt besloten dat de officier van justitie die ingevolge laatstgenoemd artikel met de tenuitvoerlegging van bevelen tot voorlopige hechtenis is belast niet de vrijheid toekomt om zich op grond van zijn eigen oordeel aan die last te onttrekken.

Enige andere uitleg van dit uitgangspunt zou er voor zorgen dat een officier van justitie of een advocaat-generaal zijn of haar persoonlijke opvatting over de wenselijkheid van de uitvoering boven de rechterlijke beslissing kan plaatsen. De executieplicht ligt besloten in het systeem van de wet waaraan het stelsel van 'checks and balances' ten grondslag ligt: de wetgevende, rechtsprekende en uitvoerende macht dienen gescheiden te zijn. In dit stelsel ligt een heldere afbakening van taken en bevoegdheden tussen de verschillende machten besloten. Zo is de rechter belast met het doen van rechterlijke beslissingen en is de uitvoerende macht belast met de tenuitvoerlegging daarvan. De verschillende machten houden elkaar daardoor in evenwicht en kunnen elkaar controleren. Voorkomen wordt daardoor dat het Openbaar Ministerie of de Minister van Veiligheid en Justitie een (politiek) onwelgevallige rechterlijke beslissing niet uitvoert.

In de tweede plaats is het niet uitvoeren van het bevel gevangenneming onbegrijpelijk gelet op de motivering van het hof. Het hof had het bevel niet hoeven te geven, maar voelde zich daartoe kennelijk wel genoodzaakt nu '(g)elet op de bewezen verklaarde feiten, de gevaarzettende combinatie van het dragen van wapens en de denkbeelden van de verdachte, de vasthoudendheid waarmee de verdachte meent gerechtvaardigd te zijn zichzelf boven de wet te stellen, de verklaringen die de verdachte

tegenover de politie en ter terechtzitting in eerste aanleg en in hoger beroep heeft afgelegd, alsmede gelet op het feit dat de verdachte op geen enkele wijze zijn medewerking heeft willen verlenen aan een diepgaand onderzoek naar zijn persoon en zijn psychisch functioneren, terwijl er aanwijzingen zijn voor (mogelijk ernstige) persoonlijkheidsproblematiek bij de verdachte' het hof van oordeel was dat de verdachte zonder een adequate behandeling en begeleiding een ernstige bedreiging voor de (veiligheid in de) samenleving kon zijn.

Het komt in de praktijk met enige regelmaat voor dat het Openbaar Ministerie rechterlijke beslissingen niet uitvoert. Uit een rapport van de Algemene Rekenkamer van februari 2012 bleek dat het Openbaar Ministerie in de periode 2004 tot 2008 zo'n 2200 door de rechter opgelegde vrijheidsstraffen en geldboetes niet uitvoerde.^[8] Deze straffen werden 'ter verjaring opgelegd', dat wil zeggen dat het Openbaar Ministerie geen inspanning verrichtte om de opgelegde straf uit te voeren tot het moment dat de straf verjaard was. Dat gebeurde bijvoorbeeld omdat de veroordeelde onvindbaar was, detentieongeschikt of omdat er – zoals in deze zaak – later hoger beroep was ingesteld.

De minister beloofde destijds beterschap en kondigde aan de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen onder de directe verantwoordelijkheid van de minister te willen brengen om daarop strakker te kunnen sturen.^[9] Het probleem is echter niet zonder meer verholpen door het verschuiven van de verantwoordelijkheid. Het gaat er om dat die verantwoordelijkheid ook daadwerkelijk wordt genomen.

PvdA Tweede-Kamerlid Jeroen Recourt kondigde inmiddels in *de Telegraaf* van 28 januari jl. aan Kamervragen te zullen stellen aan minister Opstelten. Het zou goed zijn wanneer de minister bij de beantwoording van de Kamervragen helderheid verschaft: rechterlijke beslissingen moeten door het Openbaar Ministerie worden uitgevoerd.

Voetnoten

- [1] Zie over deze zaak ook een eerder door mij gepubliceerde opinie in *NRC Handelsblad* van 2 februari jl.
- [2] Mr. S. Meijer is universitair docent straf(proces)recht aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Zij promoveerde in 2012 op haar proefschrift *Openbaar ministerie en tenuitvoerlegging* (Wolf Legal Publishers, 2012).
- [3] Hof Den Haag, 25 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY1999.
- [4] Het arrest van het hof is in cassatie gedeeltelijk vernietigd en teruggewezen: HR 25 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:698.
- [5] Aant. 5 op art. 138 Sv, in Melai & Groenhuijsen e.a.
- [6] [Kamerstukken 1913/14, 286, 3](#), p. 83 en S. Meijer, 'De dadelijke uitvoerbaarheid van rechterlijke beslissingen', *DD* 2013, p. 59-77.
- [7] HR 1 februari 1991, *NJ* 1991/413 m.nt. ThWvV. Zie hierover nader S. Meijer, *Openbaar ministerie en tenuitvoerlegging* (diss. Tilburg), Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2012, p. 109-182.
- [8] Rapport Algemene Rekenkamer 'Prestaties in de strafrechtsketen' van februari 2012 ([Kamerstukken II 2011/12, 33173, 2](#), p. 25).
- [9] *Kamerstukken II 2011/12, 33000 VI, 11* (brief Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie d.d. 25 oktober 2011). Zie ook het wetsvoorstel Herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen, [Kamerstukken II 2014/15, 34086, 2](#).